

YARATICI DÜŞÜNME OKULU KİTAPÇIĞI

Yaratıcılık Ne Anlama Gelir?

İnsanoğlunun besin ve enerji kaynaklarının azalması, kirliliğin artması, bazı canlı türlerinin yok olması, ülkeler arasındaki çatışmalar gibi günümüz dünyasındaki belli başlı sorunlara duyarlılık geliştirmesi ve bunlara çözüm üretmesi gerekmektedir. Bu sorunlara duyarlılık geliştirmek, hepsine çözüm üretebilmek ve bu çözümleri uygulamaya koymak, bir iç disiplin, üst düzey bir yetenek ve üretken olmayı gerektirir. Bu nedenle öğrencilerin yaratıcılığını geliştirmek günümüz eğitiminde öncelik taşımaktadır.

Yaratıcılıkla ilgili birçok tanım vardır. Fakat herkesin kabul ettiği bir tanıma ulaşmak güçtür. Belli başlı, kabul gören tanımlar ele alındığında ise, yaratıcılık; bilgi, hayal gücü ve değerlendirmenin bir işlevidir der Parnes (Akt: Clark, 2002). Çağımızda en çok üzerinde durulan düşünme yeteneği olan yaratıcı düşünme becerisi, birçok farklı düşünme yeteneğinin bileşimini içermektedir.

Guilford (1959) ‘‘yaratıcılığı, düşünme akıcılığı ve düşünme esnekliği, aynı zamanda özgünlük, problemlere duyarlılık, yeniden tanımlama ve zenginleştirme birden çok sonuca götüren düşünme yetenekleri grubunda sınıflanabilir ‘‘ şeklinde tarif ederek yaratıcılığın tanımında yetenekler üzerinde durmuştur.

May (1959) ise ‘‘Yaratıcılığı, ruh sağlığının en yüksek derecesinin göstergesi olarak. yeni birşeyin doğmasını sağlamaktır’’ şeklinde tanımlamaktadır.

Torrance (1974) ise yaratıcılığı ‘‘ Sorunlara, yetersizliklere, bilgideki boşluklara, eksik elemanlara, uyumsuzluklara, düzensizliklere v.b’ne duyarlı olma; güçlükleri belirleme, çözümler arama, yetersizliklere ilişkin tahminlerde bulunma veya hipotezler oluşturma; bu hipotezleri sınaama , yeniden sınaama, revizyondan geçirerek yeniden sınaama ve en sonunda sonuçları iletme süreci olarak’’ tanımlamaktadır (Akt. Davasligil, 2007).

Yaratıcılık Neden Önemlidir?

İnsanlığın karşılaştığı sorunlar önceden hazırlanmış, kararlaştırılmış veya çözümleri 'pat diye'' bulunabilen sorunlar değildir. Fakat eğitim sistemimize baktığımızda eğitimimizin büyük çoğunlukla bu tür bir öğretime odaklandığını söylemek mümkündür. Çocuklarımıza geleneksel eğitim sisteminde birçok çözüm üretebilmeleri veya birçok çözüm üzerinde düşünebilmeleri için zaman tanınmamaktadır. Bu da çocukların sorun çözme, üretkenlik konularında bir anlamda savunmasız bırakılması demektir.

Araştırmalar yaratıcılığın, öğrenmenin önemli bir boyutu olduğunu göstermektedir. Yaratıcı düşünme bilginin kazanılması için hayati bir öneme sahiptir, çünkü yaratıcılığın gelişimine elverişli çevreler, çocukların öğrenmeye karşı olumlu tutumlar geliştirmelerine yardımcı olur ve öğrenmeyi eğlence haline getiren güdüleyiciler niteliğini taşır. Ayrıca yaratıcılık üst düzey düşünme süreçlerini harekete geçirerek, bireylerde düşünme becerilerinin gelişmesine yardımcı olur.

Yaratıcılığın önemli olduğunu gösteren bir başka neden uyumla ilgilidir. Sürekli değişen dünyada, çocukların yeni durumlara uyum gösterecek becerilerle donanmaları gerekmektedir. Yeni yüzyılın yeni nesiller için nelere gebe olduğu bilinmemektedir. İşte yaratıcı sorun çözme deneyimleri, bireyleri hem geleceğin hızlı değişimlerine uyum göstermeye hem de günlük yaşamın artan gereklerine cevap verecek etkin beceriler geliştirmeye daha iyi hazırlayacaktır.

Çocuklara ve gençlere yaratıcı bir şekilde düşünmeyi öğretme, kişilik gelişimi açısından da önemlidir. MacKINNON yaratıcı üretkenlikte başarılı olanların benlik saygılarının yüksek olduğunu bulmuştur.

Yaratıcılık bireylere duygusal açıdan da yarar sağlamak ve bireye kendini gerçekleştirme imkânı tanımaktadır.

Günümüzün eğitim anlayışında büyük önem taşıyan yaratıcılığın gelişmesine imkan sağlayan sınıfta, bellekten çok düşünmeye değer verilir. Öğrenci yapacağı katkıya değer verileceği, saygı duyulacağı beklentisi içindedir. Öğretmen tek doğru cevabı olan yegane otorite olmak yerine, işleri kolaylaştıran bir rehberdir. Harekete geçirici kişidir.

Yaratıcılığa imkan tanımayan bir sınıfta ise, öğretmen otoritedir, kendini zamanla kısıtlandırır, öğrencilerin duygusal gereksinimlerine duyarsızdır, fazlasıyla disiplin kurma ve bilgi aktarma çabası içindedir. Oysa öğrenende kalıcı olan, sorunları çözme ve yeni düşünceler yaratma

yeteneğidir. Bu yetenek sorunlarla dolu karmaşık toplumlarda daha da önem kazanır (Davaslıgil, 2007).

Yaratıcı Düşünme Yetenekleri Nelerdir?

Yaratıcı düşünme yetenekleri akıcılık, esneklik, özgünlük, zenginleştirme, aktarım, probleme duyarlılık, problemi tanımlama, görselleştirme ve analogik düşünme olarak tanımlanabilmektedir. Buna göre;

Akıcılık: Açık uçlu bir soruna ilişkin, sözel veya sözel olmayan birçok fikir üretme yeteneğidir.

Esneklik: Soruna farklı açılardan yaklaşma, farklı kategorilerde düşünce üretme veya sorunu farklı bakış açılarıyla görebilme yeteneğidir.

Özgünlük: Orjinal fikirler üretme, eylemde ve düşüncede diğer insanlardan farklı olma, düşünmede esnek veya alışılmışın dışında omadır.

Zenginleştirme: Geliştirme, ayrıntılandırma, süsleme ve bir düşünceyi tamamlama yeteneğidir.

Aktarım: Gerçek yaratıcılıktır. Bir nesne veya fikri uyarlayarak, birleştirerek veya kullanımını değiştirerek, yerine başka birşey koyarak, yeni anlamlarını, uygulamalarını, adaptasyonlarını görerek, başka birşeye çevirmez.

Problemlere duyarlılık: Problem bulma, zorlukları tesbit etme, eksik bilgiyi bulma ve sorular sorma yeteneklerinden oluşur. Albert Einstein yaratıcı insanların müthiş birer problem bulucu olduğunu vurgulamıştır.

Problemi tanımlama: Probleme duyarlılık göstermeyle ilişkilidir, gerçek problemi tanımlama yeteneğini, problemin önemli ve önemsiz kısımlarını ayırmayı, problemi netleştirmeyi ve basitleştirmeyi, problemi alt problemlere ayırmayı, alternatif problem tanımlarını düşünmeyi ve bir problemi daha geniş bir biçimde tanımlamayı içermektedir.

Görselleştirme: Hayal kurma, nesnelere, fikirleri, olayları vs. aklın gözünden görmeyi, zihinsel olarak imge ve fikirleri yönlendirmeyi içermektedir. Görselleştirme önemli ve karmaşık bir yetenektir. Örneğin yaratıcı yazma, zihinsel imgeler arasında ve yazı arasında bir öne bir arkaya gitmeyi gerektirir. Ayrıca imgelem diğer duyularda da gerçekleşir, sadece görsel olarak gerçekleşmez. Hem Mozart hem de Beethoven bestelerini önce hayal etmişlerdir.

Analojik veya metaforik düşünme: Fikirleri bir bağlamdan alıp, başka bir bağlamda kullanma yeteneğidir. Ya da bir probleme uygun bir çözümü almayı içerir. Ya da bir durumla başka bir durum arasında benzerlikleri, bağlantıları, görmeyi içerir. Analojik düşünme bilim ve icatlarda yeni fikirler bulmak için yaygın olarak kullanılan etkili bir tekniktir (Davis, 2006: 240-243). Yaratıcı düşünme zekâyyla ilgili olmakla birlikte, bu yeti eğitimle geliştirilebilir.

Yaratıcı Düşünme Okulunun Amacı Nedir?

İnsanın en yaratıcı olduğu dönem çocukluk dönemidir. Bizim eğitim sistemimizde çocukluk dönemindeki yaratıcı düşünme çabaları; daha sonraki geleneksel okul dönemindeki etkinliklerle engellenmekte ve körleştirilmektedir. (Guilford 1967; Petrowski 2000: 28; Sungur 1997; Honning 2001: 15; Emir, 2001; Ömeroğlu, 1990; Akt: Sönmez, 2008).

Öğrenciler için öğrenme ortamları oluşturulurken, başarılı bir öğretimin anahtarı yaratıcılık ve düşünme yeteneğinin uyarılmasıdır. Öğrencilerin düşünebilmesi, stratejileri seçmesi ve gerçek yaşamdaki sorunları çözebilmesi önemlidir. Bunun yanında Yaratıcı Düşünmeyi devreye sokmak için uygun öğretim yöntem ve tekniklerin kullanılması da ayrıca önemlidir. Yaratıcı düşünmeyi harekete geçiren en önemli öğretim yöntem ve teknikleri BEYİN FIRTINASI, KAIZEN, SCAMPER, SİNEKTİK, NİTELİK LİSTELEME, ALTI ŞAPKALI DÜŞÜNME TEKNİĞİ, YARATICI DRAMA ve YARATICI SORUN ÇÖZME'dir.

Bu doğrultuda “Yaratıcı Düşünme Okulu’nun” amacı çoğu ilkokul ve ortaokulda üzerinde durulan tek doğru cevabı olan durumları düşünme prensibine karşı çıkararak, öğrencilerin yaratıcı veya çoklu sonuca götüren düşünme yeteneklerini geliştirmektir. Çoğu geleneksel öğrenme-öğretme ortamında sadece tek “doğru cevaplara” odaklanılır. Öğretmenler önceden yanıtı düşünülmüş ve belli olan soruları veya problemleri ortaya koyar ve öğrencinin performansı genellikle cevabın doğruluğuna veya cevabın verilme hızına göre değerlendirilir. Bu da genellikle sözel veya yazılı olarak bir çalışma kitabı üzerinden yürütülür. Bu durum öğrencinin performansına ilişkin değerlendirmeyi ve öğrencilere verilecek ödülleri etkileyerek; öğrencilerin sadece doğru cevabı vermeye ve en hızlı şekilde doğru cevabı vermeye odaklanmalarına yol açar. Bu durumun sonucu ise yüzeysel veya ezbere öğrenen, düşünme tembeli bir karakter yapısının ortaya çıkmasıdır.

“Yaratıcı Düşünme Okulu’nun” bir başka amacı da, öğrencilere değerlendirme açısından, orijinal ürünlere değer vermeyi ve kendini değerlendirmeyi yani öz değerlendirmeyi öğretmektir. Geleneksel sistemde öğrenciler sürekli öğretmenin değerlendirmesi ve onayını beklerler. Bu da

onların bir iç değerlendirme ve dolayısıyla bir iç disiplin oluşturmalarını engellemektedir. Psikoloji araştırmaları her bireyin asıl değerlendirisinin kendisi olmasına ihtiyacı olduğunu ortaya koymaktadır.

Yaratıcı Düşünme Programının İçeriği Nedir?

Yaratıcı Düşünme Okulunda etkinlikler yaratıcı düşünmenin dört boyutu olan akıcılık,esneklik, özgünlük ve zenginleştirme boyutlarını geliştirmek üzere hazırlanmıştır. Bu bağlamda her etkinlik sözel(kalem kağıt etkinlikleri)-şekilsel(tasarım ve dizayn etkinlikleri)-uygulama (materyal üretimi somut etkinlikler)ve aksiyon(ürün tanıtım, pazarlama ve sunum etkinlikleri) basamaklardan oluşmaktadır. Her etkinliğin son boyutu değerlendirme boyutu olup burda öğrenciler kendi ürünlerini yada akranlarının ürünlerini yada düşüncelerini bu dört boyuta göre değerlendirirler. Günümüzde yaratıcı düşünme öğretilimi ile ilgili eksik kalan en büyük nokta değerlendirme basamağıdır. Değerlendirme yapamayan bireyler daha iyi bir ürünle bir üst aşamaya geçemezler.

Her hafta 3 ders saati olan program 10 hafta sürecek ve yapılan çalışmalarla ilgili öğrenciler ödevlendirilecek ve ailelerden bu sürece katkıda bulunmaları istenecektir.

Programda öncelikle öğrencilere yaratıcılığın ne olduğu, yaratıcı düşünmenin önemi, yaratıcı düşünmenin boyutları konularında bilgi verilecektir. Yaratıcı ürün ve fikir örnekleri öğrencilere sunulacak, tartışmaya açılacak ve değerlendirme kriterlerinin ne olabileceği üzerinde durulacaktır. İlk iki hafta bu konular üzerinde durulduktan sonra sekiz hafta boyunca Sözel, Şekilsel, Uygulama ve Aksiyon olmak üzere dört boyutta yaratıcı düşünme etkinlikleri yaptırılacaktır. Bu etkinlikler ‘’ Nesnelere Üzerinde Düşünme, Farklı Kullanım Alanlarını Belirleme, Özellikleri Deęiřtirme, Yeni Tasarımlar Oluşturma ve Yeni Hikayeler Yazma gibi konular üzerinden ilerleyecektir. Sözel boyutta öğrencilerden verilen konuya ilişkin olarak fikirler üretmeleri ve yazmaları istenerek, fikirlerin yaratıcı düşünmenin boyutlarına göre değerlendirmesi yaptırılacaktır. Şekilsel boyutta yine o konuya ilişkin öğrencilerden tasarım yapmaları ve bu tasarımı çizmeleri istenecektir. Uygulama boyutunda bunu kendisine verilen malzemelerle somutlaştırması ve yapması istenecektir. Aksiyon boyutu ise öğrencinin oluşturduğu ürüne ilişkin sunma ve pazarlama stratejilerini geliştireceği bölümdür. Her aşamada öğrencilere fikir ve ürünlerinin yaratıcı düşünme boyutları açısından öz ve akran değerlendirmesi şeklinde değerlendirilmesi yaptırılacaktır. Tüm etkinliklerde yaratıcı düşünmeyi harekete geçiren en önemli tekniklerden olan BEYİN FIRTINASI,KAIZEN, SCAMPER, SİNEKTİK, NİTELİK

LİSTELEME, ALTI ŞAPKALI DÜŞÜNME TEKNİĞİ, YARATICI DRAMA ve YARATICI SORUN ÇÖZME gibi teknikler aşamalı olarak kullanılacaktır.

Programın Etkililiğini Nasıl Anlaşılır?

Programın başında öğrencilerimiz “Yaratıcı Düşünme” yeteneklerine ilişkin bilimselliği dünyaca kabul görmüş ölçeklere tabi tutularak, başlangıç seviyesindeki durumlarına ilişkin velilere bilgilendirme yapılacaktır. Programın uygulanmasından sonra öğrenciler aynı ölçeğe veya ölçeğin paralel formuna tekrar tabi tutularak, program sonucunda yeteneklerinde bir gelişme olup olmadığı değerlendirilecektir. Yapılan son değerlendirmenin sonucu, öğrencinin gelişimi ve sonrasında yapılması gerekenlere ilişkin ailelere gerekli bilgilendirme ve yönlendirmeler yapılmasının yanında, programda çocuklara ilişkin bilimsel olarak elde edilen tüm veriler ailelerle paylaşılacaktır.

Aynı zamanda öğrencilerden program boyunca bir gün içerisinde yaptığı bütün yaratıcı hamleleri bir öğrenme ajandasına kaydetmeleri istenecektir. Böylece hem öğrencilerde yaratıcılık hakkında bir farkındalık ve üstbilis süreç oluşturulacak hem de yaratıcılığın süreç odaklı ölçümü sağlanacaktır.

Yaratıcılığı Geliştirmek ve Desteklemek İçin Anne Babalara Düşen Görevler Nelerdir?

Çocuğa gerçek ilgi, saygı ve kabulün gösterilmesi: Çocuklarda yeterliliğın ve yaratıcılığın gelişmesinde en önemli faktör anne ve babaların onlara yeterli derecede destek ve şefkat göstermeleridir. Başarılı çocuklar kendilerine, ilgi alanlarına ve arzularına saygı gösteren anne-babalara sahip olanlardır.

Anne-babaların çocuklarıyla birlikte çeşitli etkinlikler yapmaları için zaman ayırmaları ve onlarla etkin bir iletişim kurmaları: Ayrıca çocuğın yaratıcı ürününe yetişkin geribildirimini de çok önemlidir (Kester, 1978).

Sebatkâr bir tutumun anne-babalar tarafından çocuklara aşılması: Scott’ın Fitzwater’dan aktardığına göre, çocukların başarılı ve üretken olabilmeleri için, anne babalar;

- Rüyaların bir gün gerçek olabileceğine inanma
- Hedefe yönelik olma
- Azmin anlamından haberdar olma
- Gelişme ve değişmeye devam etme gibi özellikleri tutumlarıyla ve sözleriyle çocuğa iletmelidirler.

Çocuğa özgürlük tanıma: Scott'ın Simon'dan (1985) aktardığına göre, çocuğun ileride yaratıcı bir yetişkin olması için, ilk önce kendisine güven duyması ve bağımsız bir kişilik geliştirmesi gerekir. Anne-babalar çocuklara bağımsız olma özgürlüğünü vermelidir. Yalnız anne-babalar bağımsızlığın dozunu iyi ayarlamalı ve onları kaldıramayacakları yükümlülükler altına sokmamalıdır.

Zenginleştirilmiş öğrenme çevresi. Böyle bir çevrede oyuna önem verilir, çünkü oyun çocukların yaratıcı potansiyelini arttıran biliş ve davranışa ilişkin süreçleri harekete geçirmektedir. Böyle bir çevrenin başka bir özelliği de birçok yaratıcı yetişkin örneğiyle dolu olmasıdır. Böyle örneklerin varlığı çocuğun çeşitli alanlarda yeni beceriler ve davranış şekilleriyle yüz yüze gelmesini sağlar. Böyle bir çevre aynı zamanda geniş ilgi dağılımına cevap verecek malzemeler sahiptir. Okuma kitapları, sanat malzemeler v.b gibi. Böylece düşüncelere ve çeşitli ilgilere verilen önem , çocukların çevrelerini keşfedip, deneyler yapmasını teşvik edecektir (Wright, 1987).

Program İçerik Koordinatörü:

Üstün Zekâlılar Eğitimi Uzmanı Yrd. Doç.Dr. Aysin KAPLAN SAYI

Üstün Zekâlılar Öğretmeni ve Özel Eğitim Uzmanı: Hatice TANIK

Programın Öğretim Üyesi :

Üstün Zekâlılar Öğretmeni ve Özel Eğitim Uzmanı: Hatice TANIK

YARATICI DÜŞÜNME OKULU DERS PROGRAMI

Tarih	Saat	İçerik	Salon
11.10.2014	10:00 - 13:00	YARATICILIK ve BOYUTLARI	Salon No: D blok 2109
18.10.2014		<ul style="list-style-type: none">• Yaratıcılık nedir? Yaratıcılığın tanımının yapılması.• Yaratıcılık neden önemli ve neden geliştirmeliyiz farkındalık çalışmaları.• İyi yaratıcı ürünlerin ve örneklerinin sunulması.<ul style="list-style-type: none">✓ Bu ürün neden yaratıcı?✓ Özellikleri ne?✓ Hedef kitlesi kimler?✓ Bu ürün nasıl pazarlanmış?• Farklı tasarıma sahip bina ve bitkilerin incelenmesi. Bina: ev, kütüphane, müze ve stadyum Bitki: ağaç, çiçek, meyve ve çim• Yaratıcı fikirler üzerine web adreslerindeki ürünlerin incelenmesi.• Farklı obje, nesne ve eşyaların farklı amaçlarla kullanım alanlarının incelenmesi. Ayakkabı, şemsiye, kitap, süzgeç, bardak, plastik şişe,• Bitki ve hayvanlardan esinlenerek yapılan icatların incelenmesi.• Farklı karakterlerin ağzından yeniden anlatılan hikâyelerin dinlenmesi.• Sıradışı oluşturulmuş canlıların videolarının izlenmesi.• Akıcılık ve Esneklik kriterlerine göre yaratıcı ürünlerin değerlendirilmesi.	

Tarih	Saat	İçerik	Salon
25.10.2014 01.11.2014	10:00 - 13:00 HAKKINDA DÜŞÜNME <ul style="list-style-type: none">• Çeşitli kategoriler: hayvan, doğa, yiyecek ve İçecek hakkında fikir üretme çalışmalarına yönelik sözel, şekilsel, uygulama ve aksiyon çalışmalarının yapılması.	Salon No: D blok 2109
08.11.2014 15.11.2014	10:00 - 13:00	BAŞKA KULLANIM ALANLARI BELİRLEME <ul style="list-style-type: none">• Eşya, obje, araç vb. nesnelerin farklı kullanım alanlarının belirlenmesine yönelik sözel, şekilsel, uygulama ve aksiyon çalışmalarının yapılması.• Özgünlük ve Zenginleştirme kriterlerine göre yaratıcı ürünlerin değerlendirilmesi.	Salon No: D blok 2109
22.11.2014	10:00 - 13:00	HAYVANLARI YENİDEN DÜZENLEME <ul style="list-style-type: none">• Hayvanları daha eğlenceli ve akılda kalıcı yapabilmek için hangi özelliklerini nasıl değiştirebilirize yönelik sözel, şekilsel, uygulama ve aksiyon çalışmalarının yapılması.• Akıcılık, Esneklik, Özgünlük ve Zenginleştirme kriterlerine göre yaratıcı ürünlerin değerlendirilmesi.	Salon No: D blok 2109
29.11.2014 06.12.2014	10:00 - 13:00	YENİ BİR TASARIM YAPMA <ul style="list-style-type: none">• Verilen parçalardan yola çıkarak yeni bir eşya ya da karakter oluşturmaya yönelik sözel, şekilsel, uygulama ve aksiyon çalışmalarının yapılması.• Akıcılık, Esneklik, Özgünlük ve Zenginleştirme kriterlerine göre yaratıcı ürünlerin değerlendirilmesi.	Salon No: D blok 2109
13.12.2014	10:00 - 13:00	YENİ VE ORJİNAL HİKÂYELER OLUŞTURMA <ul style="list-style-type: none">• Verilen hikâyelerden yola çıkarak seçtiği bir karakter üzerinden hikâyeyi yeniden anlatma çalışmalarına yönelik sözel, şekilsel, uygulama ve aksiyon çalışmalarının yapılması.• Akıcılık, Esneklik, Özgünlük ve Zenginleştirme kriterlerine göre yaratıcı ürünlerin değerlendirilmesi.	Salon No: D blok 2109